

ՀԻՄՆԱՎՈՐՈՒՄ
«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՔՐԵԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ
ՕՐԵՆՍԳՐՔՈՒՄ ԼՐԱՑՈՒՄՆԵՐ ԵՎ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ
ՄԱՍԻՆ» ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՔԻ ՆԱԽԱԳԾԻ
ԸՆԴՈՒՆՄԱՆ

1. Ընթացիկ իրավիճակը և իրավական ակտերի ընդունման անհրաժեշտությունը

Կալանքը որպես խափանման միջոց ընտրելու և կալանքի ժամկետն երկարացնելու պրակտիկայի ուսումնասիրությունը վկայում է, որ վերջին ժամանակներում էապես նվազել են կալանքը որպես խափանման միջոց ընտրելու, դրա ժամկետը երկարացնելու վերաբերյալ դատարան ներկայացվող չհիմնավորված միջնորդությունների քանակը և դրանով պայմանավորված՝ նաև կալանքը որպես խափանման միջոց կիրառելու դեպքերը: Այնուամենայնիվ, անհրաժեշտ է արձանագրել, որ առկա ձեռքբերումները չեն կարող դիտվել որպես այս ոլորտում նախանշված նպատակների ամբողջական կենսագործում: Սկսված բարեփոխումների շարունակականության համատեքստում խնդրի արագ և արմատական լուծման հրամայականն առաջ է բերել համարժեք և կտրուկ միջոցառումներ ձեռնարկելու անհրաժեշտություն:

Թեև ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 135-րդ հոդվածում նախատեսված կալանավորման կիրառման հիմքերն ունեն կանխատեսական, մոտավոր բնույթ, ոչ մեծ կամ միջին ծանրության հանցագործությունների կատարման համար մեղադրվող անձանց նկատմամբ կալանքը որպես խափանման միջոց կիրառելու վերաբերյալ միջնորդություն պետք է դատարան ներկայացվի բացառապես այն դեպքերում, երբ գործով ձեռք բերված ապացույցները ոչ թե հնարավորություն են տալիս կանխատեսելու մեղադրյալի հետագա ոչ պատշաճ կամ հակաօրինական վարքագծի հավանականությունը, այլ երբ հիմնավորվում է ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 135-րդ հոդվածով նախատեսված հիմքերի իրական առկայությունը: Այլ խոսքով, մեղադրյալի նկատմամբ կալանքը որպես խափանման միջոց կիրառելու համար գործող օրենսդրությամբ նախատեսված «մեղադրյալի կողմից կանխատեսվող գործողությունների կանխման» գաղափարը ոչ մեծ կամ միջին ծանրության հանցագործությունների դեպքում պետք է փոխարինվի ազատությունից զրկելու առավել խիստ պահանջներ նախատեսող՝ «մեղադրյալի կողմից արդեն իսկ կատարված գործողությունների համար» մոտեցմամբ՝ նպատակ ունենալով հետագայում կանխել մեղադրյալի նման վարքագիծը: Կարևորվում է այն

մոտեցման արմատավորման անհրաժեշտությունը, որ կալանքի ժամկետների երկարացման դեպքում մանրամասն քննության առարկա դառնան կալանավորման հիմքերի իրական շարունակականության առկայությունը, ինչպես նաև վարույթն իրականացնող մարմինների կողմից նախաքննության խնդիրների լուծմանն ուղղված պատշաճ ջանասիրության ցուցաբերումը:

Վերը նշված նպատակների ամբողջական կենսագործման համար կարևորելով այլընտրանքային խափանման միջոցների ներդրման անհրաժեշտությունը, արձանագրելով նման խափանման միջոցների կիրառման նկատմամբ հսկողություն իրականացնող լիազոր մարմնի առկայությունը, միևնույն ժամանակ հաշվի առնելով ՀՀ քրեական դատավարության նոր օրենսգրքի ընդունման ժամկետների հարցում որոշակիության բացակայությունը, անհրաժեշտ է բարեփոխել կալանավորման՝ որպես խափանման միջոցի կիրառման իրավակարգավորումները և գործող ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքում նախատեսել այլընտրանքային խափանման միջոցների կիրառման հնարավորությունը:

Իրավակիրառ պրակտիկայում այլընտրանքային խափանման միջոցների կիրառման արմատավորումը և դրանց կիրառման օրենսդրական չափանիշների որոշակիացումը դատաիրավական բարեփոխումների ներկայիս փուլում հանրությանը և իրավապահ համակարգին մտահոգող ամենախնդրահարույց հարցերից են:

Հայաստանի Հանրապետության վերաբերյալ մարդու իրավունքների պաշտպանության հարցերով զբաղվող մի շարք միջազգային կազմակերպությունների զեկույցներում մշտապես արժարժվել են կալանք խափանման միջոցի կիրառման բավականին մեծ տարածվածությունը, ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքով (այսուհետ՝ Օրենսգիրք) նախատեսված այլընտրանքային խափանման միջոցների կիրառման ոչ արդյունավետ լինելու հանգամանքը: Շարունակական կալանքի համար հիմնավոր և բավարար հիմքերի բացակայություն, և ըստ այդմ, ՄԻԵԿ 5-րդ հոդվածի խախտումներ արձանագրվել են նաև Հայաստանի Հանրապետության դեմ Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի կայացրած մի շարք վճիռներում (տես, ի թիվս այլնի, *Արա Հարությունյանն ընդդեմ Հայաստանի*, *Արզումանյանն ընդդեմ Հայաստանի*, *Սեֆիլյանն ընդդեմ Հայաստանի*, *Փիրուզյանն ընդդեմ Հայաստանի* գործերով ՄԻԵԴ վճիռները):

Ներկայումս Օրենսգիրքը չի պարունակում ազատությունից զրկելու հետ չկապված այնպիսի խափանման միջոցներ, որոնք հնարավորություն կտան

մեղադրյալի ազատության որոշակի սահմանափակման միջոցով հասնել գործի քննության ժամանակ մեղադրյալի իրավաչափ վարքագծի ապահովմանը:

Օրենսգրքի 135-րդ հոդվածի 2-րդ մասը սահմանում է, որ կալանավորումը մեղադրյալի նկատմամբ կարող է կիրառվել միայն այն դեպքում, երբ կա հիմնավոր կասկած, որ նա կատարել է այնպիսի հանցանք, որի համար *նախատեսվող ազատագրկման ձևով պատժի առավելագույն ժամկետը մեկ տարուց ավելի է*, և կան բավարար հիմքեր ենթադրելու, որ մեղադրյալը կարող է կատարել տվյալ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված որևէ գործողություն:

Ինչպես ցույց է տալիս պրակտիկան, գործող իրավակարգավորումների պայմաններում ազատությունից զրկման հետ կապ չունեցող խափանման միջոցների կիրառումը հաճախ հնարավորություն չի տալիս ապահովելու մինչդատական վարույթի ժամանակ այն մեղադրյալների պատշաճ վարքագծի ապահովումը, որոնց նկատմամբ կալանքը չի կարող կիրառվել որպես խափանման միջոց Օրենսգրքի 135-րդ հոդվածի 2-րդ մասով նախատեսված իմպերատիվ պահանջի հիման վրա: Հետևաբար առաջանում է անհամաչափություն մի կողմից՝ Օրենսգրքի 2-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 2-րդ կետով նախատեսված վարույթն իրականացնող մարմնի՝ քրեական օրենսգրքով չթույլատրված արարք կատարած յուրաքանչյուր անձի բացահայտման և քրեական օրենքով նախատեսված դեպքերում և Օրենսգրքով սահմանված կարգով պատասխանատվության ենթարկելու պարտավորությամբ պայմանավորված հանրային շահերի և անձի ազատության իրավունքի իրացմանը անհրավաչափ միջամտությունների կանխմամբ պայմանավորված մասնավոր շահերի միջև: Ուստի, նշված շահերի արդարացի հավասարակշռմամբ պայմանավորված՝ անհրաժեշտություն է առաջանում սահմանել որոշակի իրավակարգավորման, որոնք միտված կլինեն քրեական դատավարության խնդիրների պատշաճ կերպով իրացմանը, միևնույն ժամանակ կբացառեն անձի ազատության իրավունքի իրացմանը անհրավաչափ միջամտությունը: Այնուամենայնիվ, անհրաժեշտ է սահմանել բավականին բարձր շեմ նվազ ծանրության հանցագործությունների դեպքերի կապակցությամբ հարուցված քրեական գործերով որպես մեղադրյալ ներգրավված անձանց նկատմամբ կալանքը որպես խափանման միջոց կիրառելիս՝ որպես ելակետ ընդունելով անհրավաչափ վարքագծի *արդեն իսկ առկա դրսևորումների վերաբերյալ փաստական տվյալները*՝ ըստ այդմ ապահովելով կիրառվող խափանման միջոցի համաչափությունը հետապնդվող իրավաչափ նպատակին:

Կալանք խափանման միջոցի վերաբերյալ Օրենսգրքի ներկայիս իրավակարգավորումների առնչությամբ անհրաժեշտ է մատնանշել նաև Օրենսգրքի 135-րդ և 138-րդ հոդվածների միջև առկա հակասությունը: Այսպես.

ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 135-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ կալանավորումը և դրա այլընտրանքային խափանման միջոցը մեղադրյալի նկատմամբ կարող են կիրառվել միայն այնպիսի հանցագործության համար, որի համար նախատեսվող ազատազրկման ձևով պատժի առավելագույն ժամկետը մեկ տարուց ավելի է, և երբ դա հիմնավոր կերպով անհրաժեշտ է հանցանքի կատարումը կամ դա կատարելուց հետո անձի փախուստը կանխելու նպատակով:

Օրենսգրքի 138-րդ հոդվածի 5-րդ մասի համաձայն՝ քրեական գործով մինչդատական վարույթում մեղադրյալին կալանքի տակ պահելու ժամկետը չի կարող գերազանցել՝

1) 1 տարին.

2) մեղադրյալին վերագրվող հանցագործության համար քրեական օրենքով ազատազրկման նախատեսված առավելագույն ժամկետը՝ այն դեպքում, երբ նշված ժամկետը պակաս է 1 տարուց:

Այսինքն, մի կողմից Օրենսգիրքը սահմանում է կալանքի կիրառման արգելք այն մեղադրյալների նկատմամբ, ում կողմից ենթադրաբար կատարված հանցանքների համար նախատեսվող ազատազրկման ձևով պատժի առավելագույն ժամկետը մեկ տարուց պակաս է, մյուս կողմից անուղղակիորեն նախատեսում է նմանատիպ հնարավորություն:

Օրենսգրքի 152-րդ հոդվածի համաձայն՝ դատախազը, ինչպես նաև դատախազի համաձայնությամբ՝ քննիչն իրավունք ունի ժամանակավոր դադարեցնել հանրային ծառայության մեջ գտնվող կասկածյալի կամ մեղադրյալի պաշտոնավարությունը, եթե բավարար հիմքեր կան ենթադրելու, որ պաշտոնում մնալով նա կխոչընդոտի մինչդատական վարույթում կամ դատարանում գործի քննությանը, հանցագործությամբ պատճառված վնասի հատուցմանը կամ կգբաղվի հանցավոր գործունեությամբ:

Ինչպես ուղղակիորեն բխում է հիշյալ դրույթից, քրեական դատավարության օրենսգիրքը հնարավոր է համարում միայն հանրային ծառայության մեջ գտնվող կասկածյալի կամ մեղադրյալի պաշտոնավարությունը դադարեցնելը՝ օրենքով նախատեսված հիմքերի առկայության դեպքում: Այնինչ, գործնականում անհրաժեշտություն է առաջանում հիշյալ ինստիտուտը կիրառել ինչպես հանրային ծառայության մեջ գտնվող, այնպես էլ հանրային ծառայության մեջ չգտնվող

պաշտոններ զբաղեցնող անձանց (օրինակ՝ իրավաբանական անձի ղեկավար-կարգադրիչ կամ ֆինանսատնտեսական գործառույթներ իրականացնող անձինք և այլն) նկատմամբ, եթե բավարար հիմքեր կան ենթադրելու, որ պաշտոնում մնալով՝ վերջիններս կխոչընդոտեն մինչդատական վարույթում կամ դատարանում գործի քննությանը, հանցագործությամբ պատճառված վնասի հատուցմանը կամ կզբաղվեն հանցավոր գործունեությամբ:

2. Առաջարկվող կարգավորման բնույթը

Առաջարկվող կարգավորման հիմնական ուղղությունները հետևյալն են՝

1. Օրենսգրքի 134-րդ հոդվածում տնային կալանքը և վարչական հսկողությունը որպես խափանման միջոցներ սահմանելը,

2. Օրենսգրքի 135-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված կալանավորման միևնույն հիմքերի պայմաններում կալանքի՝ որպես խափանման միջոցի կիրառման ավելի բարձր նշաձող սահմանելը, այն է՝ միայն այն դեպքում մեղադրյալի կալանավորումը, երբ առկա է հիմնավոր կասկած, որ նա կատարել է այնպիսի հանցանք, որի համար *նախատեսվող ազատազրկման ձևով պատժի առավելագույն ժամկետը հինգ տարուց ավելի է,*

3. այն հանցագործությունների համար, որոնցով նախատեսվող ազատազրկման ձևով հնարավոր առավելագույն պատժաչափը հինգ տարուց պակաս է, կալանավորման ավելի խիստ, այն է՝ մեղադրյալի անիրավաչափ վարքագծի վերաբերյալ ոչ կանխատեսական, արդեն իսկ առկա փաստական տվյալների վրա հիմնված հիմքեր նախատեսելը,

4. կալանքի ժամկետը երկարացնելիս դատարանի առջև քրեական գործի համար նշանակություն ունեցող հանգամանքները բացահայտելու նպատակով վարույթն իրականացնող մարմնի կողմից *գործադրված պատշաճ ջանասիրությունը հիմնավորելը,*

5. պաշտոնավարման ժամանակավոր դադարեցում դատավարական հարկադրանքի միջոցի կիրառման հնարավորությունը ինչպես հանրային ծառայության մեջ գտնվող, այնպես էլ չգտնվող կասկածյալի կամ մեղադրյալի նկատմամբ նախատեսելը:

Այսպես, առաջին անգամ քրեական գործով վարույթի ընթացքում նախատեսվում է մեղադրյալների նկատմամբ տնային կալանք և վարչական հսկողություն խափանման միջոցների կիրառման հնարավորությունը: Վերջիններս հանդիսանալով մեղադրյալի ազատության իրավունքի սահմանափակման որոշակի միջոցներ, որոնք, իրենց բնույթով լինելով ավելի մարդասիրական, քան կալանքը,

միաժամանակ նախատեսում են մեղադրյալի անիրավաչափ վարքագծի նախականիման գործուն մեխանիզմներ: Հատուկ էլեկտրոնային միջոցների կիրառումը հնարավորություն կընձեռի իրավասու մարմնին մշտապես հետևելու մեղադրյալի տեղաշարժին և, ըստ այդմ, հետևելու վերջինիս կողմից կիրառված խափանման միջոցի պայմանների ապահովմանը:

Առաջարկվում է նաև ուժը կորցրած ճանաչել քր. դատ.օր. 135-րդ հոդվածի 2-րդ մասը, որը իմպերատիվ կերպով արգելում է կալանքի կիրառումը այն անձանց նկատմամբ, որոնց կողմից ենթադրաբար կատարված հանցագործությունների համար նախատեսվող ազատագրկման ձևով հնարավոր պատժի առավելագույն ժամկետը մեկ տարուց պակաս է: Միևնույն ժամանակ անձի ազատության իրավունքի նկատմամբ անիրաչափ միջամտությունները բացառելու նպատակով առաջարկվում է քր. դատ. օր. 137-րդ հոդվածը լրացնել նոր մասով, որի համաձայն համապատասխան հիմքերի առկայության դեպքում կալանքը կարող է կիրառվել այն դեպքում, եթե առկա է հիմնավոր կասկած, որ մեղադրյալը կատարել է այնպիսի հանցանք, որի համար *նախատեսվող ազատագրկման ձևով պատժի առավելագույն ժամկետը հինգ տարուց ավելի է*: Այն դեպքերում, երբ առկա է հիմնավոր կասկած, որ մեղադրյալը կատարել է այնպիսի հանցանք, որի համար նախատեսվող ազատագրկման ձևով պատժի առավելագույն ժամկետը հինգ տարուց պակաս է, մեղադրյալի նկատմամբ կալանավորումը կարող է կիրառվել, եթե.

1. *հաստատված է, որ պարզված չէ մեղադրյալի անձնավորությունը կամ նա Հայաստանի Հանրապետության տարածքում չունի բնակության մշտական վայր և վարույթն իրականացնող մարմնին չեն տրամադրվել բավարար երաշխիքներ վարույթն իրականացնող մարմնի կանչով մեղադրյալի ներկայալանալու վերաբերյալ.*

2. *մեղադրյալը վարույթն իրականացնող մարմնից թաքնվելու փորձ է կատարել կամ խախտել է իր նկատմամբ կիրառված այլ խափանման միջոցի պայմանները.*

3. *մեղադրյալը կատարել է նոր հանցանք կամ մեղադրվում է կազմակերպված խմբի կամ հանցավոր համագործակցության կազմում հանցանք կատարելու համար և քրեական գործով ձեռք բերված նյութերը բավարար հիմք են տալիս ենթադրելու, որ ազատության մեջ մնալով մեղադրյալը կխոչընդոտի մինչդարական վարույթում կամ դատարանում գործի քննությանը՝ քրեական դատավարությանը մասնակցող անձանց վրա անօրինական ազդեցություն գործադրելու, գործի համար նշանակություն ունեցող նյութերը թաքցնելու կամ*

կեղծելու, քրեական վարույթն իրականացնող մարմնի կանչով առանց հարգելի պատճառների չներկայանալու կամ այլ ճանապարհով.

4. մեղադրյալը խոչընդոտել է մինչդարական վարույթում կամ դատարանում գործի քննությանը՝ քրեական դատավարությանը մասնակցող անձանց վրա անօրինական ազդեցություն գործադրելու, գործի համար նշանակություն ունեցող նյութերը թաքցնելու կամ կեղծելու, քրեական վարույթն իրականացնող մարմնի կանչով առանց հարգելի պատճառների չներկայանալու կամ այլ ճանապարհով:

Ի տարբերություն գործող քր. դատ. օր.-ով նախատեսված կալանավորման հիմքերի, որոնք վերաբերում են ապագայում մեղադրյալի կողմից քրեական գործով վարույթի բնականոն ընթացքի խաթարմանն ուղղված հնարավոր անհրավաչափ գործողությունների վերաբերյալ վարույթն իրականացնող մարմնի հիմնավոր ենթադրությանը, նախատեսվող իրավակարգավորումներով այն հանցագործությունների մեջ մեղադրվող անձանց նկատմամբ, ում նկատմամբ ազատագրկման ձևով հնարավոր պատժի առավելագույն չափը պակաս է հինգ տարուց, կալանքը որպես խափանման միջոց կարող է կիրառվել միայն այնպիսի հիմքերի առկայության դեպքում, որոնք թույլ են տալիս հավաստել մեղադրյալի կողմից արդեն իսկ որոշակի անհրավաչափ գործողության կատարման փաստը՝ ուղղված քրեական գործով վարույթի բնականոն ընթացքի խաթարմանը: Վարույթի բնականոն ընթացքի խաթարմանն ուղղված գործողության արդեն իսկ կատարված լինելու փաստը (ի տարբերություն ներկայիս իրավակարգավորումների որոնք ենթադրում են վարույթն իրականացնող մարմնի հիմնավոր ենթադրություն՝ ուղղված ապագայում կատարվելիք գործողություններին) առանցքային նշանակություն ունի հինգ տարուց պակաս ժամկետով առավելագույն ազատագրկում նախատեսող հանցանքների մեջ մեղադրվող անձանց նկատմամբ կալանքը որպես խափանման միջոց կիրառելիս: Միակ բացառությունը սույն չափանիշից վերաբերում է կազմակերպված խմբի կազմում հանցանք կատարած անձանց նկատմամբ կալանքը որպես խափանման միջոց կիրառելու դեպքերին, ինչը պայմանավորված է հանցակցության տվյալ ձևի յուրահատկությամբ և առավել բարձր հանրային վտանգավորությամբ, ինչպես նաև ողջամիտ հիմքեր է տալիս ենթադրելու մեղադրյալի հետագա անհրավաչափ վարքագծի բարձր հավանականության մասին:

Խնդրո առարկայի առնչությամբ վերաբերելի միջազգային փորձի ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս հետևյալը.

Տնային կալանքը և վարչական հսկողությունը որպես խափանման միջոցներ: Ռուսաստանի Դաշնության քրեական դատավարության օրենսգրքի 105.1-րդ և 107-րդ հոդվածներով նախատեսված են որոշակի գործողությունների արգելքը (ինչն իր

բնույթով նույնական է վարչական հսկողություն խափանման միջոցին) և տնային կալանքը որպես խափանման միջոցներ: Տնային կալանքը իբրև խափանման միջոց նախատեսված է նաև Ուկրաինայի քրեական դատավարության օրենսգրքի 181-րդ, Բոսնիա և Հերցեգովինայի քրեական դատավարության օրենսգրքի 140-րդ, Սերբիայի քր. դատ. օր. 199-200-րդ, Լատվիայի քր. դատ. օր. 282-րդ հոդվածներով և այլ պետությունների օրենսդրությամբ:

Հինգ տարուց պակաս ժամկետով առավելագույն ազատազրկում նախատեսող հանցանքների մեջ մեղադրվող անձանց նկատմամբ կալանքը որպես խափանման միջոց կիրառման հիմքերի առնչությամբ տարբեր պետությունների վերաբերելի օրենսդրական կարգավորումների վերլուծությունը ցույց է տալիս հետևյալը: Մասնավորապես, մեղադրյալի անձնավորության պարզված չլինելու հիմքը նախատեսված է ՌԴ, Ղազախստանի, Լատվիայի քր. դատ. օրենսգրքերի նորմերով: Տվյալ պետության տարածքում մշտական բնակության վայր չունենալը նախատեսված է ՌԴ, Ղազախստանի, Բելառուսի և Լատվիայի համապատասխան օրենսդրական նորմերով:

Վարույթն իրականացնող մարմնից թաքնվելը կամ նախկինում կիրառված խափանման միջոցի պայմանները խախտելը որպես կալանքը խափանման միջոց կիրառելու հիմք նախատեսված է ՌԴ, Ղազախստանի, Բելառուսի, Ուկրաինայի, Բուլղարիայի, Հունգարիայի, Մոլդովայի և Շվեդարիայի վերաբերելի օրենսդրական կարգավորումներով:

Հանրային ծառայության մեջ չգտնվող անձի պաշտոնավարման ժամանակավոր դադարեցման՝ որպես դատավարական հարկադրանքի միջոցի առնչությամբ միջազգային փորձի ուսումնասիրությունը ևս վկայում է, որ պաշտոնավարության ժամանակավոր դադարեցում դատավարական հարկադրանքի միջոցը կիրառելի է առհասարակ պաշտոններ զբաղեցնող անձանց նկատմամբ՝ առանց սահմանազատում դնելու, թե անձը ներգրավված է հանրային ծառայության մեջ, թե ոչ: Այսպես՝ Ռուսաստանի Դաշնության քրեական դատավարության օրենսգրքի 114-րդ հոդվածի համաձայն՝ «Կասկածյալի կամ մեղադրյալի պաշտոնավարման ժամանակավոր դադարեցման անհրաժեշտության դեպքում քննիչը՝ քննչական բաժնի ղեկավարի համաձայնությամբ, կամ հետաքննիչը՝ դատախազի համաձայնությամբ, նախաքննության կատարման վայրի դատարան են ներկայացնում համապատասխան միջնորդություն...»:

Բելառուսի Հանրապետության քրեական դատավարության օրենսգրքի 131-րդ հոդվածի համաձայն՝ «Դատախազը, նրա տեղակալը կամ ԲՀ-ի քննչական կոմիտեի նախագահը կամ ԲՀ-ի ազգային անվտանգության կոմիտեի նախագահը կամ նրանց

պարտականությունները կատարող անձը, ինչպես նաև քննիչը՝ դատախազի կամ նրա տեղակալի թույլտվությամբ կամ դատարանը իրավասու են *դադարեցնել կասկածյալի կամ մեղադրյալի պաշտոնավարումը*, եթե կան բավարար հիմքեր ենթադրելու, որ պաշտոնում մնալով, նրանք կարող են խոչընդոտել քրեական գործի մինչդատական վարույթին կամ դատական քննությանը, հանցագործությամբ պատճառված վնասի հատուցմանը կամ կգրադվեն հանցավոր գործունեությամբ՝ կապված այդ պաշտոնում մնալու հետ...»:

Ղազախստանի քրեական դատավարության օրենսգրքի 158-րդ հոդվածի համաձայն՝ «Քրեական գործի մինչդատական վարույթի ժամանակ քննիչ-դատավորը, իսկ դատաքննության ժամանակ դատարանն իրավասու է *դադարեցնել ամբաստանյալի, մեղադրյալի, ինչպես նաև կասկածյալի պաշտոնավարումը*, եթե կան բավարար հիմքեր ենթադրելու, որ պաշտոնում մնալով, նրանք կարող են խոչընդոտել քրեական գործի մինչդատական վարույթին կամ դատական քննությանը, հանցագործությամբ պատճառված վնասի հատուցմանը կամ կգրադվեն հանցավոր գործունեությամբ՝ կապված այդ պաշտոնում մնալու հետ՝ կալանքի ձևով խափանման միջոց ընտրելու հիմքերի բացակայության պայմաններում»:

Էստոնիայի Հանրապետության քրեական դատավարության օրենսգրքի 141-րդ հոդվածի համաձայն՝ «Կասկածյալի կամ մեղադրյալի պաշտոնավարումը դադարեցվում է դատախազի միջնորդության հիման վրա նախաքննության կատարման վայրի դատարանի որոշմամբ կամ դատարանի որոշմամբ, եթե շարունակելով աշխատանքը՝ նա կարող է շարունակել հանցանքի կատարումը կամ աշխատանքը շարունակելը կարող է վնասել քրեական դատավարությանը...»:

Նմանատիպ կարգավորումներ նախատեսված են նաև այլ երկրների օրենսդրությամբ:

3. Նախագծի մշակման գործընթացում ներգրավված ինստիտուտները և անձինք

Նախագիծը մշակվել է ՀՀ գլխավոր դատախազության հատկապես կարևոր գործերով քննության, մինչդատական քրեական վարույթի օրինականության նկատմամբ վերահսկողության և կազմակերպական-վերահսկողական և իրավական ապահովման վարչությունների կողմից:

4. Ակնկալվող արդյունքը

Նախագծով նախատեսվող իրավակարգավորումները ընդունման դեպքում արդյունավետորեն կնպաստեն ազատությունից զրկելու հետ չկապված այլընտրանքային խափանման միջոցների կիրառման պրակտիկայի արմատավորմանը, քրեական դատավարությունում հանրային շահերի և մասնավոր շահերի հավասարակշռման ապահովմանը, պայմաններ կստեղծեն անձի ազատության իրավունքի նկատմամբ անհարկի միջամտությունների բացառման համար, մինչույն ժամանակ կօգնեն ապահովելու քրեական դատավարության նպատակների իրականացումը:

ՀՀ գլխավոր դատախազություն